

Ярина Турчин

Національний університет "Львівська політехніка"

“М’ЯКА СИЛА” УКРАЇНИ В ПОЛЬЩІ: ОСОБЛИВОСТІ ТА МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ

© Турчин Я., 2012

Проаналізовано основні складові стратегії “м’якої сили” України в Республіці Польща на двох рівнях її реалізації – офіційному та громадському. Розглянуто такі параметри “м’якої сили” української держави, як внутрішній і зовнішній курс країни, впливовість української громади в РП, популярність української культури, робота ЗМІ у створенні українського “бренду” тощо. Зроблено висновок про потребу посилення демократичних реформ в Україні як головного інструмента реалізації “м’якої сили” держави.

Ключові слова: “м’яка сила”, Україна, Польща, параметри “м’якої сили”.

Yaryna Turchyn

“SOFT POWER” OF UKRAINE IN POLAND: FEATURES AND MECHANISMS OF IMPLEMENTATION

The basic components of Ukrainian “soft power” strategy in Poland were analyzed in this article. The evaluation was realized in two levels of its implementation, one of them was official level and another - public level. Such parameters of Ukrainian state’s “soft power” were observed as an internal and external course of the country, the influence of Ukrainian community in Poland, the popularity of Ukrainian culture, an activity of mass media in creating of Ukrainian “brand” and so on. The conclusion of this article was about need to strengthen the democratic reforms in Ukraine as the main instrument of state’s “soft power”.

Key words: “soft power”, Ukraine, Poland, parameters of “soft power”.

Упродовж останніх років пріоритетним завданням державної політики є формування привабливості та позитивного іміджу України, розвиток стратегії “м’якої сили” як ефективного способу посилення впливу в системі міжнародних відносин і реалізації національного інтересу. Так, у березні 2010 р. Міністерство закордонних справ презентувало масштабну програму позиціонування України за кордоном під гаслом “Україна – відкритість”. Насамперед мається на увазі відкритість Української держави до суспільно-політичних реформ, туризму та інвестицій, участі в міжнародних організаціях і світових процесах [6]. До того ж досягнення позитивного рівня сприйняття Української держави світовою спільнотою є тривалим процесом, а його розвиток зумовлений як внутрішніми, так і зовнішніми чинниками. Стратегічними з-поміж них є: особливості політичного курсу держави, діяльність і статус українських національних меншин за кордоном, якість роботи вітчизняних дипломатичних місій у країні перебування, поширення національних культурних надбань тощо, які є важливими складовими стратегії “м’якої сили” України.

Американський дослідник Дж. Най визначає “м’яку силу” країни як можливість впливати на інших з метою отримати необхідний результат та визначити такі її структурні елементи, як культура (коли вона подобається іншим), цінності (коли вони привабливі та послідовно втілюються у життя), а також політика (коли її сприймають як недискримінаційну й законну) [10]. Впровадження стратегії “м’якої сили” особливого значення набуває для тих країн, які порівняно нещодавно

визначились як самостійні держави та прагнуть посісти рівноправне місце у сфері міжнародних відносин, створити систему вигідної безпечної взаємодії, насамперед з сусідніми державами.

Одним із стратегічних партнерів України є Республіка Польща, що зумовлено як політичними, економічними, так і історичними детермінантами. Вартим уваги є і той факт, що Польща у грудні 1991 р. першою визнала незалежність України, задекларувавши в такий спосіб підтримку суверенізації українського народу наприкінці ХХ ст. Тому важливо проаналізувати стратегію “м’якої сили” України в Польщі, що є дієвим способом реалізації зовнішньої політики, а також виокремити її складові, зокрема й ті, які потребують вдосконалення, та запропонувати способи реалізації поставлених завдань. Необхідно зазначити, що окремі аспекти заявленої теми знайшли своє відображення у наукових розробках Дж. Ная, А. Гетьманчук, С. Рудницького, О. Калакури, О. Бабака та ін. Важливим є дослідження Інституту світової політики, проведене в 2011 р., про “м’яку силу” України в регіоні, зокрема в Республіці Польщі.

Мета роботи – виокремити, систематизувати та проаналізувати основні складові стратегії “м’якої сили” України в РП, а також запропонувати шляхи її оптимізації.

Процес розвитку відносин незалежної України з Польщею можна умовно поділити на три періоди: 1) встановлення контактів, “відкриття” України для широкого загалу польської політичної еліти, підписання перших двосторонніх документів, обоюдно вивчення потенційних можливостей для співпраці (1992–1993 рр.); 2) розвиток договірно-правової бази, виведення двосторонніх відносин на рівень стратегічного партнерства (1993–1999 рр.); 3) остаточного формування ролі Варшави як одного з найважливіших партнерів України на міжнародній арені, активного та послідовного партнера України у питаннях європейського вибору нашої держави (від 1999 р. і до сьогодні) [15]. З жодною іншою країною – членом ЄС Україна не має стільки контактів, як із Польщею. Договірні-правова база між Україною та РП налічує 125 міжнародних договорів, що регулюють більшість сфер українсько-польської співпраці, а також понад 450 двосторонніх домовленостей між суб’єктами адміністративно-територіального устрою обох країн. Упродовж 2010 р. було підписано шість міжнародних документів, а станом на квітень 2011 року на опрацюванні перебуває ще 20 проектів міжнародних договорів [15].

Це можна пояснити кількома причинами. По-перше, історичною спільністю українського і польського народів, по-друге, інтенсивністю економічних взаємин, по-третє, активністю польської сторони в лобюванні інтересів Києва на шляху до членства в ЄС. Більшість польських політиків схиляються до думки, що від розвитку суспільно-політичних подій в Україні залежить геополітичний успіх та лідерство самої Польщі. Іншим зближувальним фактором у відносинах Варшави і Києва є підготовка та проведення Чемпіонату світу з футболу Євро-2012.

Сприйняття поляками України та українців відбувається на двох рівнях – дипломатичному (офіційному) і суспільному (громадському). У першому випадку Україну асоціюють з молодою демократичною державою, якій водночас притаманний високий рівень корупції, а в другому – виокремлюють щирість українців, почуття самостійності та культурну схожість з поляками. У своєму ставленні до України мешканці Польщі поділились на три рівноцінні групи та заявляють про позитивне, нейтральне та негативне її сприйняття [9].

У 2011 р. Інститут світової політики провів дослідження, спрямоване на виявлення якості реалізації Україною “м’якої сили” в регіоні. За його результатами індекс “м’якої сили” української держави в Польщі становить 4 бали за десятибальною шкалою. Під час розрахунків були використані та оцінені різні параметри зовнішньої політики Києва, насамперед внутрішній і зовнішній курс країни (4 бали), впливовість української громади в РП (4 бали), діяльність посольств України (3 бали), популярність української культури (5 балів), привабливість української продукції (3 бали).

Отже, найвагомим елементом “м’якої сили” України у Польщі є культурний чинник. Наприклад, особливої популярності серед польського населення набули твори сучасних українських письменників, зокрема О. Забужко, Ю. Андруховича, С. Жадана, Л. Дереша, а бестселер “Колекція пристрастей, або Пригоди молоді українки” Н. Сняданко увійшов до десятки

лідерів у тамтешніх книгарнях. Інституалізація українсько-польських відносин розпочалася, фактично, з галузі культури, освіти і науки, що власне і є зручною платформою для реалізації Києвом стратегії “м’якої сили”. Розвиток культурної співпраці отримав документальне оформлення, зокрема у Попередній угоді між урядом України і урядом Республіка Польщі з питань культурного і наукового співробітництва (1992 р.), Протоколі про тимчасове врегулювання питання взаємного визнання еквівалентності документів про освіту, а також Угоді про співпрацю між Міністерством освіти України і Міністерством національної освіти Польщі на 1996 – 1998 рр. [13, с. 372]. Лише впродовж 2004 – 2005 рр. МОН України фінансувало 16 спільних українсько-польських дослідницьких проєктів, на той час діяло 87 угод між 38 українськими та 62 польськими науково-дослідними установами, близько сотні ВНЗ України співпрацювало з польськими навчальними закладами, а півтори тисячі українських студентів і викладачів виїхало до Польщі з метою навчатися та викладати у тамтешніх академічних установах. Паралельно на теренах України у польських недільних школах працювало 30 вчителів польської мови, а також 12 викладачів вищої школи, що стало міцним підґрунтям для діяльності польських громадських організацій у межах Української держави.

Важливою складовою стратегії “м’якої сили” України є популяризація національної мови, що сприяє поширенню української культури, розвитку економічної і соціальної взаємодії між Києвом і Варшавою. Процес її вивчення пов’язаний із розвитком осередків університетської україністики в Польщі, найстаршим з-поміж яких є кафедра української філології Варшавського університету, яка трансформувалася у кафедру україністики. У Ягеллонському університеті (м. Краків) діють кафедри української філології та україністики. Українська філологія розвивається в Люблінському Католицькому університеті та Університеті ім. Марії Кюрі-Склодовської (Люблін), в Університеті ім. Адама Міцкевича у Познані та у Вроцлавському університеті, а також у Вармінсько-Мазурському університеті в Ольштині. Викладання української мови та інших українознавчих дисциплін ведеться в Європейському колегіумі Університету ім. Адама Міцкевича у м. Гнезно. Факультативи української мови проводяться також у багатьох академіях та університетах інших міст Польщі. На території сусідньої держави діє п’ять комплексів загальноосвітніх українських шкіл та понад 80 пунктів навчання української мови й історії [16]. Навчання тут ведеться українською мовою, хоча освітні програми затверджуються Міністерством освіти і спорту Польщі. До того ж на такі предмети, як історія чи географія України академічних годин не передбачено, що, однозначно, не сприяє поширенню українських національно-історичних традицій.

Важливою складовою культурної сфери є освіта. Україна є одним із найбільших експортерів “комерційних” студентів у Європу. Саме спудеї з України є найчисленнішою групою іноземних студентів у Польщі після білорусів, норвежців та шведів. Підвищити свою привабливість вищі навчальні заклади РП намагаються шляхом мультикультурності, адже порівняно з ВНЗ Голландії чи Франції у Польщі навчається доволі мало іноземців. До того ж польська статистика констатує постійне зростання кількості іноземних студентів. Сьогодні в Польщі навчається близько 2,5 тис. українських студентів, і їхня кількість постійно збільшується приблизно на 300–400 студентів кожного року. Українську молодь приваблює наявність стипендій та програм пільгового навчання (сьогодні 200 українців навчаються на безоплатній основі), довіра до польських вишів та можливість подорожувати країнами Західної Європи. Зростання чисельності українських студентів до певної міри сприяє поширенню українських традицій та культури у країнах ЄС, зокрема Польщі, проте, з іншого боку, молоді українці не поспішають повертатись на батьківщину, боячись проблем із працевлаштуванням та визнанням польських дипломів про вищу освіту.

Іншим важливим чинником стратегії “м’якої сили” у культурологічному аспекті є діяльність української громади у Польщі, яка представлена двома групами: етнічною і трудовою. Відповідно до даних останнього перепису населення (2002 р.), кількість громадян Польщі, які задекларували свою належність до української національності, становить 31 тис. осіб, лемками визнали себе 5,9 тис. Територіально українська меншина розташована здебільшого у північних і західних регіонах Польщі. Так, у Вармінсько-Мазурському воєводстві з центром у м. Ольштині проживає найбільша кількість етнічних українців – понад 12 тисяч осіб, у Дольношльонському (центр м. Вроцлав) –

понад 3500 осіб, Західно-Поморському (м. Щецін) – майже 3000, Підкарпатському (м. Жешув) – понад 2500, Поморському (м. Гданськ) – приблизно 2000, Малопольському (м. Краків) – майже 2000, Підляському (м. Бялисток) – приблизно 1500. Сьогодні найбільші українські громади зосереджені у Перемишлі, Сяноку, Горлицях, Гурові Ілавецькому, Ольштині, Лігниці, Кошаліні, Гданську, Кракові, Ельблонгу, Щеціні, Варшаві.

Після 1989 р. українці отримали право на створення громадських об'єднань, а найчисленнішими і найдієвішими з-поміж них є: Об'єднання українців у Польщі (ОУП), Союз українців Підляшшя (СУП), Об'єднання лемків (ОЛ), Українське Товариство у Любліні, Фундація Св. Володимира Хрестителя Київської Русі у Кракові та інші. Важливими центрами гуртування української громади у Польщі є храми Української Греко-Католицької Церкви, які діють у 13 містах, у тому числі Варшаві, Кракові, Любліні тощо. З метою вирішення актуальних питань української громади при Посольстві України в РП функціонує Координаційна рада українських меншин. У рамках бюджетної програми “Заходи щодо підтримки зв'язків з українцями, які проживають за межами України” вдалося реалізувати 11 важливих для української громади проектів [15]. З переліку масових культурних заходів, організованих українською громадою, найбільшу популярність мають “Битівська варта”, “Прикордонні зустрічі”, “Ніч на Івана Купала”, а також “Дні української культури”. Важливою подією було проведення “Року України в Польщі” (квітень 2005 р. – травень 2006 р.). Проте культурні заходи, організовані під його егідою, мали недостатнє висвітлення у засобах масової інформації як України, так і Польщі, а також характеризувалися географічною обмеженістю та надмірною політизованістю, порівняно низькою активністю української діаспори тощо. З вітчизняних діаспорних товариств найдієвішим виявилось “Об'єднання українців у Польщі”, яке у 2006 р. працювало над відзначенням 60-х роковин акції “Вісла”, 50-ї річниці тижневика “Наше слово” та 50-річчя організованої культурної діяльності українців у повоєнній Польщі [7, с. 125]. Показовим є і той факт, що члени української діаспори активно долучаються й до громадсько-політичного життя Польщі. Зокрема, такі депутати польського Сейму, як В. Мокрий, М. Чех, М. Сич мають українське походження та є активними членами Об'єднання українців у Польщі.

Представники трудової міграції також формують доволі позитивне враження про Україну і українців. За інформацією Міністерства праці та соціальної політики Польщі, у 2010 р. українці отримали 35 % офіційних дозволів на роботу, що є на 40 % більше порівняно з 2009 р. та становить 13,2 тисячі. За статистикою на території РП працює 450 тис. українців, з них легально – 20 тис. Основними сферами працевлаштування українців є домашнє господарство, будівництво, промислове виробництво і торгівля. Трудова міграція з України є сезонною, здебільшого не висококваліфікованою, проте культурна близькість позитивно впливає на порозуміння між польськими роботодавцями та українськими працівниками [9].

Стратегічною складовою “м'якої сили” України в Польщі є діяльність україномовних та українських ЗМІ. Йдеться про періодичні видання, телебачення та радіомовлення. За тематичною спрямованістю україномовні періодичні видання в РП можна поділити на суспільно-громадські (“Наше слово”, “Ватра”, “Над Бугом і Нарвою”); освітні (“Рідна мова”); релігійні (“Антифон”, “Православний перегляд”); культурні (“Український журнал”); літературні (“Український літературний провулок”); історично-політичні (“Нова Україна”). На телебаченні та радіо українські медіа представлені переважно регіональними програмами, як-от: “Український вісник”, “Український перегляд”, “Українські вісті”, “Український радіожурнал” тощо. Єдиною загальнопольською програмою, яку готують українські журналісти, є “Теленовини”, які виходять в ефір на Центральному польському телебаченні ще з 1995 р. Проте їх кілька разів намагалися закрити, що викликало протести українців, а також дало початок масовим дискусіям в ЗМІ про погіршення українсько-польських відносин і можливості втрати міжкультурного діалогу [2]. До того ж українське радіомовлення і телебачення у Польщі більш розвинені, аніж польські в Україні, що пов'язано передусім із великою чисельністю української діаспори та достатнім державним фінансуванням у РП діяльності національних меншин.

Не на користь формування привабливості України в європейському просторі працюють засоби масової інформації РП. Так, Інститут світової політики виділив десять найуживаніших слів, що їх використовують польські оглядачі у статтях про Україну. Вони здебільшого критичного змісту, а саме: Росія, газ, право, Євро-2012, Тимошенко, Янукович, Схід, ЄС, Європа, вибори [9]. Отже, польські ЗМІ значну увагу приділяють проблемам демократії, захисту прав і свобод громадян в Україні, постачання і транзиту газу, підготовки до Чемпіонату світу з футболу Євро-2012, а також тим процесам внутрішньополітичного життя в Україні, які пов'язані з розвитком націоналістичних рухів та їхнім впливом на становище польської національної меншини.

До того ж помітно деяку пасивність й вітчизняних інформаційних структур у процесі формування позитивного “бренду” України. Зокрема, було втрачено унікальну можливість пропагувати і зміцнювати позитивний “помаранчевий бренд” України в Польщі саме як демократичної держави. Адже вже наприкінці 2005 р. розвиток “помаранчевого бренду” загальмувався, що було спричинено кількома чинниками. По-перше, не була вироблена і реалізована власна інформаційна стратегія, по-друге, розпочалася справжня інформаційна війна між нещодавніми “помаранчевими” союзниками, по-третє, Україна виявилась абсолютно пасивною, коли із її трендом почали грати інші держави (наприклад, США, Росія) [14]. Відповідно, якщо упродовж 2003 – 2004 рр. позитивне ставлення до українців серед поляків зросло на 10 %, то згодом знизилось [9].

Особливу увагу польські та українські ЗМІ приділяють питанням історичної спадщини як важливої передумови вирішення сучасних українсько-польських проблем. Культурні відносини між українським та польським народами значною мірою зумовлені суперечностями у сприйнятті окремих історичних подій, що в черговий раз доводить потребу в реалізації політики єднання і примирення між Києвом та Варшавою. Так, навесні 1997 р. президенти Польщі і України підписали заяву “До порозуміння і єднання”, спрямовану на подолання деякої напруги у польсько-українських відносинах, спровокованої історичними подіями другої половини ХХ ст. З цією метою була проведена низка двосторонніх заходів, а саме: відкриття пам'ятника полякам у селі Павлівка на Волині за участю обох президентів (2003 р.); підписання протоколу про взаємне увіковічнення місць пам'яті у понад 80 місцевостях у Польщі й Україні (2005 р.); відкриття меморіалу у селі Павлокомі у Польщі тим українцям, які загинули від рук польських партизанів (2006 р.) [13, с. 379]. Очевидно, що національні суперечності про роль і вагомість постаті С. Бандери, воїнів УПА, подій на Волині тощо свідчать про те, що історичні факти істотно впливають на “м'яку силу” України у Польщі, а також призводять до подвійного ефекту через суперечності у відновленні історичної справедливості [9]. Так, досить негативно польське суспільство сприйняло указ В. Ющенка про присвоєння звання “Герой України” Степанові Бандері (2010 р.), а суперечки між поляками й українцями довкола можливості встановлення меморіалу у селі Павлокомі та напису на ньому тривали кілька років. З метою уникнення політизації дискусійних сторінок спільної українсько-польської історії на початку 2011 р. у Варшаві за спільної участі глав зовнішньополітичних відомств України та РП започаткована діяльність Українсько-польського форуму партнерства. Його мета – створити платформу для дискусій громадських представників, істориків і фахівців України та Польщі щодо актуальних історичних та сучасних проблем [15].

Значного доопрацювання потребує економічна вартість “м'якої сили” України, позаяк якість української продукції у Польщі експерти Інституту світової політики оцінюють лише у три бали. Процес інституалізації економічної взаємодії між Україною та Польщею розпочався восени 1991 р. із підписання Угоди про торговельно-економічну співпрацю, а далі – Конвенції щодо уникнення подвійного оподаткування, Угоди про взаємне заохочення та захист інвестицій, створення торговельно-економічної міжурядової комісії (1993 р.) тощо [13, с. 373]. Економічна співпраця між Києвом та Варшавою привела до позитивних зрушень, передусім в інвестиційній політиці, адже польські інвестиції в Україну за останні 10 років зросли у 13 разів. Хоча на території України зареєстровано 1244 підприємств з польським інвестиційним капіталом, реально працюють лише близько 600 з них, а їхня фінансова потужність становить майже 40 млн. дол. США. За даними Державного комітету статистики України обсяги українських інвестицій в польській економіці станом на 1 січня 2011 року становили 49, 1 млн. дол. США. Водночас побутує думка про те, що

обсяг реальних українських інвестицій в РП перевищує 1 млрд. дол. США. У Польщі зараз діє щонайменше один десяток підприємств з українським капіталом. Найвагомішими українськими інвестиційними проектами в РП є: Варшавський автомобільний завод FSO (інвестор – “Авто-ЗАЗ”), металургійний комбінат “Гута Ченстохова” (інвестор – “ІСД”), суднобудівний завод “Сточне Гданське” (інвестор – “ІСД”), металотрейдер “Центросталь Бидгощ” (інвестор – “УГМК”).

Загалом українсько-польська співпраця в економічній сфері стрімко розвинулась до рекордних показників, адже Польща посіла п'яте місце в українському експорті та четверте – в імпорті. У 2010 р. товарообіг між сусідніми державами становив 5,7 млрд. дол. США. За даними Державного комітету статистики України, обсяги взаємної торгівлі товарами впродовж 2010 р. зросли на 27,7 % порівняно з минулим роком і становили 2 млрд. 570 млн. дол. США, а імпорт в Україну – 1 млрд. дол. Проте польський експорт й надалі перевищує український імпорт. Низька популярність української продукції пояснюється насамперед поширенням інформації про її неконкурентоспроможність на зовнішніх ринках, а також невідповідність європейським стандартам. До того ж окремі вітчизняні товари, як от алкогольні напої, солодощі, тютюнові вироби – є привабливими для польського покупця як за якістю, так і за ціною. Українська сторона намагається покращити економічний аспект “м'якої сили” через низку заходів та підрозділів, що мають своєю метою популяризувати вітчизняний продукт, а саме: форум “Україна-Польща”, який відбувається ще з 1997 р.; місячник українсько-польської економічної співпраці під егідою посольства України в Республіці Польщі; Український економічний центр в Республіці Польщі, який спеціалізується на проведенні галузевих виставок та ділових економічних місій польських підприємств до України, і навпаки [9].

На відміну від досягнень у сферах економіки і культури, формування політичної привабливості України в Польщі є непослідовним та неоднорідним. Якщо після подій 2004 р., за словами відомого польського журналіста, оглядача “Gazeta Wyborcza” Марціна Войцеховського, українці стали найулюбленішою нацією в Польщі, то нині Україні не відмовляють у партнерстві, але стратегічним його більше не називають [9]. Занепокоєння і розчарування польських партнерів викликані передусім відсутністю ґрунтовних економічних та демократичних реформ в Україні, фактами переслідування опозиції, розвитком націоналістичних сил, “невпевненістю” євроінтеграційного курсу та суперечливістю конституційного процесу. Сучасна Україна асоціюється в Польщі з такими явищами, як: 1) корупція, дефіцит демократії, олігархи; 2) спільна історія; 3) гостинний народ; 4) роздільність/невизначеність; 5) партнерство [9].

Позаяк, за Дж. Наєм, головним інструментом реалізації “м'якої сили” України є демократія, то це вимагає від української влади не лише декларації демократичних засад розвитку держави, а передусім їх впровадження у політичну і суспільну практику [11]. З іншого боку, після 2010 р. геополітичні координати України перемістилися в бік російсько-української співпраці, а “польський вектор” у закордонній політиці Києва дещо послабився. До того ж нинішня політична ситуація в Україні зазнає гострої критики з боку польських урядовців, політиків та ЗМІ [18]. Проте Польща й надалі залишається чи не найвідданішим союзником України в європейській інтеграції, прагнучи підвести українську владу до підписання угоди про асоціацію з ЄС. З огляду на це, Варшава готова “пробачити” Києву окремі, не зовсім демократичні, дії, зокрема щодо опозиційних політиків.

Отже, українсько-польська співпраця інституалізувалася на рівні держав, парламентів, урядів, органів місцевого самоврядування, громадських організацій, насамперед у сфері науки, культури, освіти. Позитивна динаміка спостерігається у розвитку торговельно-економічної сфери, яка набула формату стратегічного партнерства. Водночас дещо пасивно виглядає взаємодія обох держав у політичній сфері та характеризується суперечливістю підходів до визнання тих чи тих політичних цінностей, трактування окремих історичних подій. Тому для політичної еліти України важливо переконати світову громадськість у сталості євроінтеграційних процесів, щирості своїх прагнень до демократизації усіх сфер суспільно-політичного життя країни. Адже цілком зрозуміло, що подальша реалізація стратегії “м'якої сили” України в Польщі, її досягнення в економічній та культурологічній сферах можуть бути знівельовані невдалими реформами саме у політичному просторі Української держави. Саме вивчення політичної складової стратегії “м'якої сили” Києва в

РП може бути предметом для подальших наукових досліджень. Відтак реалізація “м’якої сили” України вимагає не лише декларації певної системи цінностей, а насамперед їх дотримання у внутрішньому устрої держави.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабак О. Політичні відносини України та Польщі у 1980 – 2005 рр. / О. Бабак // *Поляки на півдні України: історія та сьогодення. У 2 т. – Т.2. – Жешув – Київ – Миколаїв: Видавництво МДГУ ім. П. Могили, 2008. – С. 108–151.* 2. Веремчук Т.Ю. Україна-Польща: міжкультурна комунікація через ЗМІ діаспори [Електронний ресурс] / Т.Ю. Веремчук. – Режим доступу: <http://www.docs.google.com/viewer?> 3. Гетьманчук А. Щоденник євроатлантиста. Дуже “м’яка сила” України [Електронний ресурс] / А. Гетьманчук. – Режим доступу: <http://www.blogs.pravda.com.ua/authors/hetmanchuk/4e807c2fadfa4/>. 4. Зарембо К. М’яка сила України [Електронний ресурс] / К. Зарембо. – Режим доступу: <http://www.kyivpost.ua/opinion/blogs/myaka-sila-ta-ukrayina-16875.html>. 5. Калакура О.Я. Поляки в етнополітичних процесах на землях України у ХХ столітті / О.Я. Калакура. – К.: Знання України, 2007. – 508 с. 6. МЗС представило Стратегію позиціонування України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ua.life.comments.ua/2011/03/24/146441/mzs-predstavilo-strategiyu.html>. 7. Медведчук Н. “Рік Польщі в Україні” та рік “України в Польщі” – загальні результати і внесок діаспори: спроба порівняння / Н. Медведчук // *Діаспора як чинник утвердження держави Україна у міжнародній спільноті. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2008. – С. 125–126.* 8. М’яка сила України в Польщі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.glavcom.ua/articles/5379.html>. 9. М’яка сила України: ТОП – 30 асоціацій з Україною в регіоні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.docs.google.com/viewer?> 10. Най Дж. Отримай розумну силу [Електронний ресурс] / Дж.Най. – Режим доступу: <http://www.zgroup.com.ua/article.php?articleid=2807>. 11. Най Дж. Якщо у сусідів України різне бачення політики, досить важко підібрати шлях, який зацікавить всіх [Електронний ресурс] / Дж. Най. – Режим доступу: <http://www.glavcom.ua/articles/3171.html>. 12. Пантелєєв В. Soft Power: роль суб’єктивного чинника у міжнародних відносинах [Електронний ресурс] / В. Пантелєєв. – Режим доступу: <http://www.uaforeignaffairs.com/article.html?id=494>. 13. Рудницький С.В. Чинник українсько-польської співпраці у процесі реалізації інтересів польської національної меншини в сучасній Україні / С.В. Рудницький // *Політологічний вісник. – К.: “ІНТАС”, 2011. – Вип.52. – С. 371–382.* 14. Слісаренко І. Теорія і практика “м’якої сили” в міжнародних відносинах [Електронний ресурс] / І. Слісаренко. – Режим доступу: http://www.social-science.com.ua/jornal_content/24/political_problems. 15. Стан та перспективи українсько-польських відносин [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/poland/ua/publication/content/29136.htm>. 16. Центральна та Східна Європа. Польща [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/mfa/ua/33125.htm>. 17. Nye J. *The Future of American Power. Dominance and Decline in Perspective* / J. Nye // *Foreign Affairs. – 2010. – Vol. 89. – № 6.* 18. Junko J. *Ukraina. Zakazano demonstracji w 7 rocznicę pomarańczowej rewolucji* [Електронний ресурс] / J. Junko. – Режим доступу: http://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/1,114877,10673915,Ukraina_Zakazano_demonstracji_w_7_rocznice_pomaranczowej.html.